

İÇME SUYUMUZ NASIL ARITILIYOR?

Prof. Dr. H. İbrahim ÜNAL
Gazi Üniversitesi
Kimya Bölümü
Akıllı Malzemeler Araştırma Lab.
hiunal@gazi.edu.tr

1. GİRİŞ

- Su saflaştırma ve atık su problemi, şehirleşmenin önde gelen sorunları arasındadır.
- **Çözüm?**
- Her bir endüstri kolu için özel olmakla beraber, birkaç genel prensip ortaya atılabilir:
- **Atık Su ile mücadelede genel prensipleri nelerdir?**
  - (i) Atık suların arıtılarak yerinde tekrar kullanılması,
  - (ii) Kirlenmenin kontrolünün sağlanması,
  - (iii) Giderleri azaltmak için kaynağında bazı yan ürünlerin atık sularından geri kazanılması,
  - (iv) Kirlenmeyi minimum düzeyde tutmak veya nőtürleştirme giderlerinden kazanç sağlamak için, atıkların küçük yapay göllerde toplanması vb.

2. SU SAFLAŞTIRMA VE YUMUŞATMA YÖNTEMLERİ NELERDİR?

Suyu neden saflaştıralım?

- Su saflaştırma, suyun kullanılacağı amaca uygun bir duruma getirilmesi işlemi olup, bu alanda uzmanlaşmış kişilerce ele alınmalıdır.
- Her endüstrinin kendine özgü su saflaştırma koşulları vardır:
- **Örneğin;** Ca^{2+} , Mg^{2+} ve Fe^{2+} tuzları tekstil, dokuma ve kağıt endüstrisinde organik boyar maddeler ile istenilmeyen çökelmelerin meydana gelmesine sebep olduğundan bu sanayi kuruluşları, **sıfır sertlikte su** kullanmak isterler.
- **Fakat sıfır sertlikte suyun insan sağlığına faydası var mıdır?**

Bu nedenle suya kullanılacağı alana göre çeşitli yumuşatma ve saflaştırma teknikleri uygulanır:

Bunlar;

- (a) **Yumuşatma:** (i) **Kireç** ile muamele edilerek CO_3^{2-} ve OH^- leri şeklinde Ca^{2+} ve Mg^{2+} tuzları uzaklaştırılır. (ii) Ardından **iyon değıştirici reçine** muamelesi ile HCO_3^- , SO_4^{2-} ve Cl^- iyonları uzaklaştırılır
- (b) **Berraklaştırma:** Bulanık suyun içerisindeki koloidal parçacıkların **kireç** veya **şap** üzerinde bekletilip **çöktürülerek uzaklaştırılması** işlemidir.
- (c) **Saflaştırma (arıtma):** Sudan **organik maddelerin** ve **mikroorganizmaların** uzaklaştırılması işlemidir.
  - (i) Aktif çamur,
  - (ii) Klorlama
  - (iii) UV ile muamele vb. işlemler ile gerçekleştirilir

SUDA SERTLİK KAVRAMI

- Suyun sertliği öncelikle Ca^{2+} ve Mg^{2+} tuzlarına bağlıdır.
- Bu iki element çeşitli çözünürlüklerde pek çok tuz oluştururlar.
- **Genellikle su sertliği sudaki ($CaCO_3$) olarak ifade edilir.**
- Su sertliği **geçici ve kalıcı sertlik** olmak üzere iki türdür.
Geçici Su Sertliği: çözünebilir Ca^{2+} ve Mg^{2+} (HCO_3^-)₂ lerden kaynaklanır.
- **Geçici sertlik ısıtılma yoluyla karbonatlara dönüştürülerek uzaklaştırılabilirler.**
Kalıcı Su Sertliği: Isı etkisi ile uzaklaştırılmayan Ca^{2+} ve Mg^{2+} tuzlarıdır.
- **Suda geçici sertlik ile kalıcı sertliğin toplamına “toplum sertlik” denir.**

SERTLİK DERECELERİNE GÖRE SULARIN SINIFLANDIRILMASI

	Alman (10 mg _{CaCO3} /1 Lsu)	Fransız (10 mg _{CaCO3} /1 Lsu)
• Çok yumuşak	0 – 4	0 – 7,2
• Yumuşak	5 – 8	7,3 – 14,2
• Orta sert	9 – 12	14,3 – 21,5
• Oldukça sert	13 – 18	21,6 – 32,5
• Sert	19 – 30	32,6 – 54,0
• Çok sert	30’den fazla	54’den fazla

• (ABD SD = Fransız SD x 10)
• (1 Fransız SD = 0,56 Alman SD = 0.70 İngiliz SD.)

Sağlıklı bir içme suvunda aranan özellikler nelerdir?

- (i) berrak,
- (ii) renksiz,
- (iii) kokusuz,
- (iv) tortusuz,
- (v) sertliği uygun,
- (vi) pH sı uygun,
- (vii) tadı uygun olmalı,
- (viii) Toksik maddeler (ağır metal vb.) içermemeli,
- (ix) bakteriyolojik açıdan temiz olmalı,
- (x) kimyasal yönden içerdiği mineraller, "gıda maddeleri" tüzüğü ve WHO tarafından belirtilen sınırları aşmamalıdır.

SULARIN SINIFLANDIRILMASI

A- DOĞAL KAYNAK SULARI: Yeraltında toplanan ve bir çıkış noktasından kendiliğinden sürekli olarak akan Kimyasal ve Bakteriyolojik yönden uygun nitelikli sulardır.

B- İÇME SULARI: Yeraltında toplanan, kendiliğinden yüzeyde akan veya yeraltından uygun tekniklerle çıkarılarak halkın kullanımına sunulan Kimyasal ve Bakteriyolojik açıdan gerekli şartları taşıyan sulardır.

C- İŞLENMİŞ İÇME SULARI:

- Jeolojik koşulları uygun toprak derinliklerinde toplanan,
- Sağlık Bakanlığı'nca uygun görülen teknik yöntemlerle çıkarılan ve
- kirlenme riski olmayan yer altı sularının Sağlık Bakanlığınca uygun görülen:
- dezenfeksiyon,
- filtrasyon,
- çöktürme,
- saflaştırma ve benzeri işlemlerle minerallerinin eksiltme veya artırılması suretiyle parametreleri "gıda maddeleri tüzüğü"ne uygun hale getirilen sular.

D- İŞLENMİŞ KAYNAK SULARI:

- Jeolojik koşulları uygun toprak derinliklerinde toplanan,
- çıkış noktasından sürekli olarak kendiliğinden akan,
- Bakanlıkça uygun görülen dezenfeksiyon, filtrasyon, çöktürme, saflaştırma ve benzeri işlemlerle parametrelerin artırılması ve eksiltilmesi yöntemi sonunda işlenen suyun parametrelerinin yönetmelikteki ilgili tablonun sınırları içerisinde uygulanmış halidir.

E- DOĞAL MADEN SULARI:

- Yer kabuğunun çeşitli derinliklerinde, uygun jeolojik koşullarda doğal olarak oluşan
  - litresinde en az 1000 mg çözülmüş mineraller bulunduran,
  - doğal yapısında karbondioksit ve radyoaktif elementler ihtiva eden,
  - yeryüzüne kendiliğinden çıkan veya uygun tekniklerle çıkarılan,
  - klinik yönden şifa etkileri olan,
  - Bakanlıkça tescilli parametreleri yönetmelikteki tabloya uygun sıcak veya soğuk yer altı suları.
- F- İŞLENMİŞ MADEN SUYU:** Doğal maden suyunun mineral değerlerinin eksiltilmesi veya artırılması suretiyle parametrelerinin değiştirilmiş şekli.

G-YAPAY SODA: Uygun özellikteki sulara mineral tuzları ilave edilerek hazırlanan ve CO₂ ile doyurulmuş sular.

H-DÜŞÜK MİNERALLİ - OLİGOMETALİK SULAR: Toplam minerali 1000 mg/L den az olmasına rağmen maden sularının diğer özelliklerine sahip olan sular.

I- TIBBİ SULAR: Sınır değerlerinin üzerinde florür veya radyoaktif madde içeren, Bakanlığın özel izni ile işletilen ve doktor tavsiyesi ile kullanılan sular.

• **SATIN ALDIĞINIZ KAYNAK SUYUNA DİKKAT EDİNİZ !**

- **BİRİNCİ SINIF DOĞAL KAYNAK SULARI:**
Suyun etiketinde **Kaynak Suyu** ibaresi ile , tüm etiketin yazıları ve kendisinde **mavi ve tonunu** şart koşturmuştur.
- **İKİNCİ SINIF İÇME SULARI:**
Etiketinin renginin **sarı tonlarında** olma şartı vardır ve üzerinde **İçme suyu** ibaresi şartı getirilmiştir. **(Kaynak Suyu değildir)**

• **ÜÇÜNCÜ SINIF İŞLENMİŞ İÇME SULARI:**

- Etiketinin rengi **kahverengi tonlarıdır** ve üzerinde **"işlenmiş içme suyu"** ibaresi şartı getirilmiştir. **(Kaynak Suyu değildir)**
- **SUYUN TADINA ALDANMAYIN!**
Yapay işlemlerden geçirilerek sertliği alınan sular sağlığımıza bir yarar sağlamamaktadır.
- Uzmanlar tarafından tansiyon, kalp ve böbrek hastalarına ve gebelik halindeki hanımların bu tür suları kullanmamaları tavsiye edilmektedir.

• **HIFZISSİHHA ENSTİTÜSÜNE GÖRE ÇEŞİTLİ İYONLARIN İÇME SUYUNDAKİ ÜST LİMİT DEĞERLERİ**

- Sülfat → 250 mg/L (250 ppm)
Klorür → 250 ppm
Florür → 1,5 ppm
Nitrat → 45 ppm
Demir → 0,3 ppm
Mangan → 0,05 ppm
Bakır → 1,5 ppm
Çinko → 5 ppm
arsenik → 10 ppb (µg/L)
pH değeri: 5,5-8,5 aralığında olmalıdır.

• **Şehir İçme-Kullanma Suyunun Saflaştırılması Ana Adımları:**

- (a) Ham su önce koku ve tadını uzaklaştırmak için havalandırılır,
- (b) Kireç üzerinde bekletilerek kısmen yumuşatılır,
- (c) Alumina üzerinde çökelti pıhtılaştırılır,
- (d) Filtrelerden süzülür,
- (e) Hoş olmayan kokuyu gidermek ve lezzetini iyileştirmek için aktif kömürden geçirilebilir
- (f) Patojenik mikroorganizmaları öldürmek için klor katılır.

